

Pirkko Forsman Svensson

Helsingin yliopiston kielikeskus

PETTER SCHÄFERIN PÄIVÄKIRJA - RUOTSINKIELISEN SUOMEAKO?

Taustaksi

1700-luvun alkuvuosilta on säilynyt pitkäkö käsikirjoitus, jossa on sekä autenttista arkisuomea että juhlavampaa kirjatyylä. Teksti on turkulaisen maisterin Petter Schäferin vankilapäiväkirja, jonka hän kirjoitti vuosina 1707–14 suuren Pohjan sodan aikana ensin Turun linnassa ja sitten Gävlessä, jonne hänet siirrettiin sotaa pakoon. Vankeuden syynä oli Schäferin separatistinen pietismi ja siihen liittyvä uppiniskaisuus virkavaltaa kohtaan. Schäfer kuoli Gävlen linnassa 1729.

Vuosisatamme [1900-luvun] alussa päiväkirjan toimitti painoon Martti Ruuth, joka tarkasteli muistiinpanoja teologin eikä lingvistin näkökulmasta. Niinpä hän jätti tekstistä painamatta oman tutkimuksensa kannalta epäolennaisia jaksoja. Suomen Kirkkohistoriallinen Seura julkaisi v. 1915 useita Ruuthin tutkielmia yhtenä niteenä, jonka aiheena oli maamme uskonnollisten liikkeiden historia (Ruuth 1915). Ensimmäinen kirjoitus käsittelee Petter Schäferiä (mts. 3–194). Alussa on Ruuthin laatima johdanto ja selitykset ja niiden jäljessä osin karsittu päiväkirjateksti (n. 140 painosivua). Johdannossa Ruuth on esitellyt päiväkirjassa mainitut henkilöt, joiden nimiä (oppi)historiaan paneutumaton ei arvaisi Schäferin käyttämien lyhenteiden vuoksi. Alkuperäistä käsikirjoitusta Ruuth sanoo säilytettävän Tukholman Valtionarkistossa ja siitä tehtyä käsikirjoitettua jäljennöstä Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran arkistossa.

Ruuthin painattamaa tekstiä on kielen kannalta ensimmäisenä käsitellyt Osmo Nikkilä väitöskirjassaan (1985). Nikkilän tutkimus kohdistui eräisiin Schäferin loppupehittotapauksiin, mutta samalla tutkija tuli todenneeksi Schäferin turkulaisen puheenparren. Olen Nikkilän tavoin käyttänyt Ruuthin editiota, joka perustuu käsikirjoitettuihin muistiinpanoihin. Kun kyseessä ei ole ollut lingvistinen tutkimus, tekstiin on saattanut jäädä epävarmoja tulkintoja, joihin on otettava kantaa.

Päiväkirja on vanhaan kirjasuomeen perehtyneelle ainutlaatuinen lukukokemus niin tekstilajina kuin aihepiiriltään. Lingvisti reagoi outoihin kielenpiirteisiin ja kysyy itseltään, oliko suomi kirjoittajan ensimmäinen kieli (äidinkieli) vai vasta myöhemmin opittu toinen käyttökieli. Tässä kirjoituksessani tarkastelen sellaisia kielenpiirteitä, jotka voisivat osoittaa ruotsin olleen Schäferin vahvempi kieli. (Joitakin tällaisia piirteitä olen tavannut mm. kansainvälisen lukion B-suomen kirjoittajien ylioppilasaineista; B-suomen valinneiden äidinkieli on useimmin juuri ruotsi.) Huomioni kohteena ovat seuraavat seikat: 1) astevaihtelu, 2) verbien taivutus, 3) eräät infinitiivimuodot, 4) kieltoverbin käyttö, 5) lukusanan ja substantiivin liitot sekä 6) sanaston ja rakenteiden ruotsalaisuudet. (Vrt. Forsman Svensson 1998: 71.)

Astevaihtelun erikoisuuksia

Päiväkirjassa on runsaammin kuin esim. 1600-luvun teksteissä outoja astevaihtelutapauksia, etenkin vahvaa astetta odotettavan heikon asteen tilalla. Tekstissä on muoto-opillista horjuvuutta, sillä mainituilla vahva-asteisilla muodoilla on päiväkirjassa nykykielen mukaisia rinnakkaisasuja. Yleisimpiä poikkeavuuksia on *t:n* (etenkin *nt*-yhtymän) ja *k:n* vaihteluttomuus, joskin hajatapauksina esiintyy joukko muita astevaihtelun erikoisuuksia. Useassa tapauksessa joutuu pohtimaan epävarman ortografian vaikutusta sanojen asuun. Vaikka Schäferin ortografia on ylipäänsä melko vakiintunutta, horjuvuutta on mm. *t:n* ja *d:n* merkinnässä (vrt. nominatiivit *Tiedo*,

Kiwud, partitiivi *Rietaud* 'riettautta' ym.). Ruotsin kielen käytäntö voisi selittää Schäferin sattumanvaraisen *e:n* ja *ä:n* merkinnän, esim. *Plecki ja Pennä* ~ *pläck ja Pennät* (vrt. *bläck, penna*), *Kävax* 'kevääksi', *Känget* 'kengät', *Nänen* 'nenän', *Teit* 'täit' jne.¹

Sikäli kuin Schäferin ortografiaan on luottamista, vokaalin ja *h:n* jälkeisen *t:n* astevaihtelussa on paljon horjuntaa ja rinnakkaisasuja on runsaahkosti. Toisaalta vaihteluton *t* on *h:n* jäljessä melko yleinen muissakin vanhoissa teksteissä (Rapola 1965:132, Forsman Svensson 1989). Nominien *t:llisistä* tai *ht:llisistä* muodoista ei päiväkirjassa ole kovin paljon esimerkkejä (*Tautin, Tahton jälken*), verbeistä sitä vastoin enemmän: *pitime* ~ *pidime Rucouset*; *pitin* ~ *pidin*; *sisälwetin* ~ *sisälwedin*; *ei Hän tahto* (useita kertoja); *hawahtin* 'havahdin'; *he etziwät -- ja ei löytä*; *naita* (inf.). Päinvastaista menettelyä, ts. heikkoa astetta vahvan tilalla, edustavat seuraavat tapaukset, mikäli kyseessä ei ole pelkkä ortografian horjuvuus: *Saden* 'sateen', *Sades*, *Woidella* 'voiteella'; *puhdasa* 'puhtaassa'; *tehdäisin* 'tehtäisiin'; *pidä* 'pitää', *pidi Ruco Hetken* 'piti'; *tiedä* 'tietää'; *Mielin Kävax tydi Leiwäl ja Heral* (/tyydy/ tai /tyytyy/), *on tydynyt*. Mainittakoon, että juuri *e-* ja *s-*loppuisten nominien (tyypit *sade, puhdas* edellä) taivutus on suomen oppijoille melkoinen koetinkivi.

Vaihtelun *nt : nn* alaisilla suurtajuisilla sanoilla on runsaasti rinnakkaisasuja. Seuraavassa näytteitä nominintaivutuksesta: *Permando, Permandon, Permannon, Permanol*; *Sowindon -- edest, Sowinos, Sowinnos*; *Rindalla, Rinnan*; *lendås* 'lennossa'; *Tundon*; *Cande* 'kanne'; *colmanden* 'kolmannen'. (Huom. toisaalta heikko-asteinen tapaus *Neljänäna* /neljä(n)nenä/ 'neljäntenä'). Näytteitä verbinmuodoista: *candela* 'kannella', *candoin* 'kannoin'; *andoin* (yleinen) ~ *annoin* (samoin yleinen), *andoime Suuta* ~ *Suuta andoim* ~ *annoim Suuta*; *tunden* 'tunnen' (yleinen) ~ *tunnen* (yksi esiintymä), *tundemme, tundenut, tunde* (y. 3. p.); *pandan* 'pannaan'. Infinitiivin *antaa* (ortografia *anda*) rinnalla esiintyy asu *anna* (*mielin anna laita Ruoax*; *mielit Minua anna piestä*); asua *ojenna* on puolestaan käytetty yks. 3. persoonan funktiossa. Poikkeamat normaalista *lt : ll* -vaihtelusta ovat satunnaisia: *Waldan* 'vallan', *Wäkiwalla* 'väkivaltaa'; *waella* (inf.); *pideldu* (lukuasua mahdollisesti /piðelty/, *Culla Langa* 'kultalanka' (vrt. *kullainen*). Muista vanhoista teksteistä löytyy yleensä vain *kieltä, kieltty* -tyyppisiä tapauksia, joissa näennäinen vaihtelemattomuus selittyy analogiasta (ks. Forsman Svensson 1989). Tällaisia on Schäferilläkin (esim. *cuuldan* 'kuullaan').

Oudointa on *k:n* vaihtelemattomuus, semminkin kun *k:llisten e-vartaloiden* vartalovokaalina on määrätapauksissa *i* (taivutustyyppi *käki*: *käen* kuuluu sekin suomen kielen hankaliin opittaviin): *Haukit* 'hauet'; (on) *cuulut Käkin laulawan*; *on todistanut Käkin nijn laulawan*; *Cankin pääsa* 'kangen'. Muita nominityyppejä: *lical* 'lialla'; *Pacon peräst* 'paon', *Pacos* 'paossa'; *Tein nyt Alcun, Alcuxi* 'aluksi', *algusa* 'alussa'; *Nelkäs* 'nälässä' (toisaalta *näljäs, caraman* 'karkaama(a)n', *Turun päin* 'Turkuun', *Turua päin*). Näytteitä vahva-asteisista imperfektimuodoista: *sulkin owen* (useita tapauksia), *sulkin kijni*; *Aicoin* 'aioin'; *jacoin* 'jaoin'; *näkin* 'näin' (toisaalta *näen*). Vaihtelemattomuus *hk-*yhtymässä (*pyhkijn pois, pois pyhkitty, uhcanut*) on yleistä myös muissa vanhoissa teksteissä (Forsman Svensson 1989).

Poikkeamia *p:n* tai *mp:n* vaihtelusta on harvassa; väliin esiintyy vahva aste heikon tilalla, väliin päinvastoin: *Edeskäypän cans*; *Molembille*; *repin ricki*; *Lewoon*; *Lamman-Nahan*; *sowi* 'sopi' (vanhassa kirjasuomessa yleinen asu *sowei*), *ei sowinut*; *luowu* (inf.), *luowunut, luowuman* (toisaalta *luopunen*); *juowuisans*. Muista teksteistä olen tavannut lähinnä vain *mp-*yhtymän vaihtelemattomuutta.

Verbien taivutuksesta

1 Kun tekstinäytteenä on vain sana tai lyhyehkö ilmaus, en ole maininnut lähdettä (Schäferin päiväystä). Pitempien näytteiden alkuun on merkitty muistiinpanon päivämäärä.

Turkulaiselle puhkielelle on ominaista supistumaverbien (i)s(i)-imperfektin ja muidenkin piirteiden yleistäminen ei-supistumaverbeihin. Verbien siirtymistä ryhmästä toiseen (esim. *lukea* : *lukenut* -> *lueta* : *luen(n)ut* tai *kohdata* : *kohdannut* -> **kohtaa* : *kohtanut*) esiintyy vanhassa kirjasuomessa (Forsman Svensson 1989). Niinpä Schäferin käyttämät partisiippimuodot *nuhtelut* 'nuhdellut', *cohtanut* 'kohdannut' ja eräät muut (ks. tuonnempaa) voinee selittää tällaisiksi siirtymiksi, sen sijaan että tulkitsee ne astevaihteluttomuustapauksiksi.

Verbien taivutuksessa on samaa rinnakkaisuotojen rikkautta kuin astevaihtelussa. Niinpä *hyl(j)ätä*-verbin imperfektin yksikön 1. persoonassa on päiväkirjassa moniasuinen: *Minä hyljäi ~ hyljäisin ~ hyljäisen*. Tyypillisiä ovat sellaiset supistumaverbien infinitiivimuodot, joista puuttuu *t*-aines (tunnuksena *-A* pro *-tA*): *Annoin --corja Halwot* (useita kertoja, rinnalla *asu corjata*); *Lupaisin --holho Händä*; *pyytä holho Minua*; *mieli paasto* 'haluaa paastota' (imperf. usein *paastoin*); *Käski Sarna* 'saarnata'; *en woinut Weisa* 'veisata'; *waiwa* 'vaivata' (myös: *waiwata*); *pake* 'paeta'; *ei mieli palaja* 'palata'. Seuraavassa päiväkirjasta poimimieni a) ei-supistumaverbien (*alkaa*, *loppua*, *lukea*, *rikkoa*, *valvoa*, *sulkea*, *sylkeä*) ja b) supistumaverbien (*erata*, *lakata*, *paeta*, *ruveta*, *virota*) asuja:

a. *Alcaisin* 'aloin', *alcattin* 'alettiin', *on alcattu*; *Rahat Låppuisit* 'loppuivat'; *luin*, *lukeman*, *luenut* (inf. *lukea* ~ *luke* ~ *lukä*); *andoi rickota* 'rikkoa'; *walwoisin* 'valvoin'; *suljesin* ~ *sulkeisin* 'suljin'; *sylkesin* 'syljin'.

b. *ettei ercanut*; *Lackaisin*, *on laccanut* ~ *lackanut*; *packewat* 'pakenevat', *pakeman*, *on pakenut* ~ *paenut* ~ *paenu* ~ *paennut*; *rupenut* ~ *ruwenut*; *wirconut*.

Infinitiivien erikoisuuksia

Olen käsitellyt Schäferin 3. infinitiivin illatiivin käyttöä Virittäjässä julkaistussa kirjoituksessa (Forsman Svensson 1998). Mainittu infinitiivi esiintyy päiväkirjassa mm. seuraavissa nykykielestä poikkeavissa funktioissa: *olo-* ja *erosijarektioisiin* verbeihin liittyneenä (*käydä*, *olla*, *estää*, *kieltää*, *lakata* + *tekemään*), sanomisverbien, erityyppisten nominien (esim. *aikominen*, *armo*) ja hyvinkin mutkikkaiden sanaliittojen määritteenä. Muissa kuin rektiotaapauksissa infinitiivimuodon nykyvastineina tulevat kyseeseen etenkin a) aktiivin 1. infinitiivi, b) passiivin 1. partisiippi, c) finaali rakenne ja d) partisiippirakenne tai *että*-lause. Esimerkkejä näistä tapauksista:

a. 21.10.1712 Minun *päälleni tuli kirjoitaman* [= kirjoittaa] 3 Kirjoituxet - - Parannuxest

9.6.1713 Maanherra -- *andoi ulos cowan Ezeutionin* Minun p.[äälleni] caicki Kirjoitamisen Calut *pois ottaman* [= antoi käskyn ottaa pois ~ että otettaisiin pois]

b. 6.1.1712 *annoin* H.[änelle] Kirjan Inspect.[orin] tygö *wiemän* [= vietäväksi inspektorille] Kädestä Kätten

c. 27.9.1712 Pappi Grunn: on ajanut Händä taca Wäkiwalla *tekemän* [= tehdäkseen] Unes

d. 27.12.1711 *Annoin tietä* Lijfm.[manin] M.[uori] ja Elsa *tuleman* [= tulevan] tygön

1.2.1712 Kl. 2 *lähetti* Inspect. Grab. *sanan* Erc. Grönin cautta *tuleman* [= että hän tulee] tygön

Päiväkirjassa on neljä erikoista *mAn*-infinitiiviä, joissa on passiivin tunnus. Predikaattiverbien (*viedä*, *panna*) perusteella kolmeen tapauksista sopii tulosijainen määräite, siis esim. illatiivi. Muodot sinänsä ovat suomen kielen mukaisia, jos ne tulkitsee instruktiiveiksi, mutta tämä tulkinta on kontekstin kannalta outo:

25.5.1707 *Wietin* - - Leski Christ.[ina] Pratana Kemmion [Kemiön] *mistattaman* [= mestattavaksi]

17.8.1711 Joh. Törnbuska *wietin* pois *Steglattaman* [= teilattavaksi] Ruskon Capellin tygö

5.5.1712 Taiwasalon Apulainen Johan: Laurentij *pandin* Jordanin Camm:[ioon] cowemb.[aan] Fangeuteen: *waiwattaman* [= vaivattavaksi] että tunnustais Pahatecons

Olisiko Schäfer yleistänyt passiivin 3. infinitiivin instruktiivin myös tulosijaa, illatiivia, vaativaan kontekstiin? Passiivin 3. inf. instruktiivi oli yleinen vanhassa uskonnollisessa kirjallisuudessa, joskaan ei yhtä yleinen kuin aktiivimuotoinen vastineensa (Forsman Svensson 1990). Morfologisia malleja uskonnollisten tekstien ahkeralla tutkijalla Schäferillä oli siis yllin kyllin (Schäferin lukemasta suomenkielisestä kirjallisuudesta tarkemmin Ruuth 1915: 8–11). Vai olisivatko Schäferin passiiviset *mAn*-infinitiivit oppitekoisia, toisaalta tulosijaisiin aktiivimuotoihin (*alkaa tekemään*, *panna lukemaan* -tyyppiin), toisaalta ruotsin passiivin malliin perustuvia? Vrt. *Han fördes bort för att halshuggas ~ steglas; Han sattes i fängelse för att pinas*. Puheena oleviin lauseisiin kuuluisi nykykielessä passiivin 1. partisiipin translatiivi, vanhemmassa kielessä kyseeseen tulisi myös passiivin 1. infinitiivi.

Päiväkirjan neljäs passiivitunnuksinen *mAn*-infinitiivi *maalattama(a)n* liittyy yllättävästi *alkaa*-verbiin:

8.9.1710 Markinax *ei ollit* Taulut wiel *alcatut* Selkisis *malattaman*['tauluja ei ollut vielä alettu maalata Selkisissä']

Vuoden 1642 Raamatusta löytyy *alkaa tekemään* -tapaus ja 1700-luvun teksteistä jo useampia, kuten Matti Vilppula (1984: 11) on osoittanut (vrt. VKS s. v. *alkaa*). Vilppulan toteamus, että *alkaa*-verbiin liittyvä 3. infinitiivin illatiivi olisi yleinen jo vanhassa kirjasuomessa, perustunee 1700- ja 1800-luvun käytäntöön, sillä 1600-luvun aineistostani en ole löytänyt tällaisia rakenteita, en myöskään *alkaa tehdä* -tyyppiä. Vanhemmassa kirjasuomessa verbi *ruveta* on melkein pä yksinomainen, ja sama pätee nykyisiin lounaismurteisiin ja yleisemminkin länsimurteisiin (IPK 1989:281, 398–402). Schäfer osoittaa joka tapauksessa tuntevansa *alkaa tekemään* -rakenteen, joskin infinitiivi on esimerkissä passiivimuotoinen. (Vrt. Forsman Svensson 1998: 56–73.)

Schäferin kieltosana - verbi vai partikkeli?

Pääverbin persoonataivutus kieltosanan yhteydessä ei ole harvinaista suomen oppijoiden tuotoksissa. Olen tavannut tätä virhetyyppiä suomea vieraana kielenä yliopistossa opiskelevien kirjoituksista sekä kansainvälisen lukion ylioppilaskokelaiden B-suomen aineista. Schäferin päiväkirjasta löytyy likimain yhtä paljon nykykielen mukaisia kieltorakenteita kuin poikkeamia, joten kieltolauseenkin osalta tekstiä leimaa horjuvuus.

Olen ryhmittänyt poimimani kieltolauseenäytteet neljään ryhmään: a) persoonatunnus on liitetty sekä kieltoverbiin että pääverbiin (tyyppi *en annan*), b) kieltosana on taipumaton, pääverbissä

persoonatunnus (*ei otan*), c) pääverbin muodon voi tulkita joko vahva-asteiseksi vokaalivartaloksi (kyseessä vaihteluttomuus) tai yks. 3. persoonaksi (*ei tahto* = /tahto/ tai /tahtoo/), d) ns. *en - eikä* -tapaukset, joissa persoonatunnus liittyy rinnasteisista predikaateista ensimmäiseen (kieltomuodossa kieltoverbiin, myöntömuodossa pääverbiin) ja jälkimmäisessä on partikkelimainen *ei* (tyypit *paastoin* ja *ei mitään nauttinut* ja *en muistanut eikä huomannut*). Kieltosanan partikkeliutta ja verbiyttä on käsitelty vanhan kirjakielen osalta useissakin kirjoituksissa (ks. etenkin Savijärvi 1977, 1988), mutta Schäferin tapauksiin nämä tutkimukset eivät tuo valaistusta. Mahdollinen selitys voisi olla se, että muistiinpanojen tekijän vahvempi kieli ei ollut suomi; kuvatuunlaista vaihtelua on vaikea pitää silkasta hutiloinnista tai ortografisesta epävarmuudesta johtuvana. Seuraavassa näytteitä tyypeistä a–d.

a. *en annan*

en minä Sieluni -- Heillä *annan*; *en saan* enä otta sitä Raha; *en saan* syödä; Hän lähetti minull, *en mielin* anda jällen; waan *en suostun*, ei nyt, ei coscan; *engä annan* Hänelle Ruotzin Kieläs Tunnust. [usta] cuin pyytä; *en tahdon* Muita siihen, *engä tarwitzen* Apulaiset; *en saan* ennä jotan panna --; nyt *en tottelen* waicka -- ; *en olen* wahwa Assioisani; *En tulen* Minä Häpiään; sain suuren Toiwon - - *ettän* Häppiään *tulen* Toiwoni cans; *En olen* nijn tyhjä ollut Rahast; *en monen* aican olen tundenut sencaltaisen suuren Armon.

b. *ei otan*

(y. 1. p) *Mixei* Pijcan *otan* Hänen Sians; Nijn *ettei* ensingän *epäilen* sen Awun p. [= päälle]; *ei tiedän*, että -- ; *Ei Minä saan* Itzeni secoita -- eikä -- otta.

(m. 1. p) *ei Me saame* enä -- ricko Lupauxen; *Ei andoime* Suuta *engä* halaisimme; *Ei Me andanet* Suuta; Ja nijn *ei Me pelkämme*.

(y. 3. p) *Ei on* sowelias Hengellisijn -- ; *ei coscan* ennen *on* Eitini *tullut* -- Mielesen; Oli -- yllytetty *ettei on saanut* Raha, Lahjat; *ei on tottunut* Waraan ('varastoon' tms.); *ei on tahtonut*-- luowu; *ei on sallittu*; *ei on* ensingen Hänelle Oma Tundo; Opettajilla *ei on* Pyhä Hengi; Hänen Sydämens *ei* wiel oli oikia.

(m. 3. p) Porwarit *ei pääsewät*; *ei suowat* Kengän käymäst; *ei He tundewat* -- ei he tottele; ajawat -- ja *ei woiwat* - - ulosaja; *ettei* Helwettin Portit Meitä *woiwat* cucista; *ei ollit* Taulut wiel alcatut -- malattaman.

(passiivi) hänen Waatens pidetä pois, ja *ei päästeten* ulos; Coeteli -- tulla tygön, *ei pästetin*; *Ei sallitan* yhten Holhomist; Cuningast *ei tietän* 'ei tiedetä'.

c. *ei tahto* tai *ei tahtoo*

ei tahto luowu Kircost; *ei tahto* Minua enä autta; *ei pitä* saaman; *ettei hän jättä* Hädäsä; *ei näky* Wälicappalet -- Pelastukseen; *Ei Kengän tunde!* *ei teke* oikia Parannus.

d. *en muistanut eikä huomannut*

Näytin Hänell Kirjoituxet, *ei* [= en] *andanut* lukea; *paastoisin* ja *ei* [= en] mittän *nautinut*; *söyn* -- *ei saanut* Mielen pystymen työhön; *en rucoilut*, *eike* [= enkä] *sotanut* wastian; *mielin* Catton Linat lyödä ylös, *ei saanut* aican; *En nosnut*, *eikä lukenut*; *halaisin* hartast, *ei andanut* Suuta; *en*

Muistanut eikä Huomanut; Siunaisin -- ei [= en] jättänyt yhtän Suonen langa -- jota ei [= en] hartast siunanut.

Lukusanan ja substantiivin liitot

Suomen kielen lukusanarakenne, jossa on taipumaton numeraali + partitiivimäärite (*kaksi poikaa*), on muunkieliselle outo; rakenteen sisäistäminen vie aikaa, ja virheet ovat yleisiä pitkänkin harjoituksen jälkeen. Ei riitä, että sisäistää partitiivin, sillä on sisäistettävä lisäksi partitiivimääritteen yksikköys (*poikaa pro poikia*). Ja substantiivin yksikköys on muistettava obliikvisijaisenkin numeraalin yhteydessä (*kahden pojan eikä poikien*).

Schäferin päiväkirjassa lukusanoihin liittyy milloin yksikön partitiivi, milloin monikon nominatiivi. Voi vain spekuloida, miten paljon kiire tai muistiinpanojen yksityinen luonne on vaikuttanut kieliasuun. Kun on kyse mutkattomista konstruktioista, olettaisi kuitenkin määritteen partitiiviuden olevan äidinkieltään kirjoittavalle ilmiselvyys. Miksi suomea ensimmäisenä kielenään puhuva kirjoittaisi Schäferin tavoin esim. *colme Siwut* (pro *sivua*)? Seuraavassa näytteitä päiväkirjan lukusanoista, jotka on merkitty milloin numeroin, milloin kirjaimin.

a. Lukusana merkitty numeroin

pidin 3 *Rucouxet* Suomes; 10 *Frij Rytarit* tulit sinne; Ruotzin wietin 70 *Rösset* ja Michel ('70 venäläistä'; vrt. ryssä); 8 *Talot* poltanut; Saxax käätyt 3 *uloskirjoituxet*; 100 *Rådit* (vrt. toisaalta 6 *Rådi*, 3 *Rådi*); 3 *Knäpit* wallalans ('3 neppiä irrallaan'; vrt. rts. *knäppe*); 3 *Kirjoituxet* pienet musta Boijas; 6 *Styckit* tuotin tacaperin; 4 *Rauta Stykit*; 12 *Kirjoituxet*; ne 21 *Omaisudet* 'ominaisuudet'.

b) Lukusana merkitty kirjaimin

cax musta pahat *Ihmiset*; Ne Muut *colme Taulut*; *caxi Caswon Muodot*; *caxi* Todistajat; Sain *cax Zedelit*; *cax owet* suljettin; ne *cax wijmeiset Wersut*; ei saanut poislähettä ne *cax suuret Kirjoitux.t*; andoin ne *colme Zedelit* Turun Archlian kijnitetyt; *colme Siwut*; *cax pitkät Zedelit*.

Numeraaleihin rinnastuvaan *monta*-kvanttoriin liittyy yksikön tai monikon partitiivi sekä myös monikon nominatiivi: *monda Sata Sielut* [Sic!]; *monda muita* Kerta; toi *monda Pun. Ruusuja*; *monda Omaisudet*; *moni wastahacoiset asiat* [Sic!]. Ruotsalainen laina *steg* on lukusanan jäljessä taipumaton: 10 *Steeg*, *Kymmen Steeg*, *Wijsi Steeg*.

Kuten jo mainitsin, monikon nominatiivin tilalla on yhtä usein normaalin kielenkäytön mukainen yksikön partitiivi tai ainakin sellaiseksi tulkittava asu (esim. 6 *Rådi* /rodii/, *puolneljät Bladi* /bladii/, *puolcolmat 1/2 Arki* /arkkii/. Edellä esitettyjen tapausten lisäksi on sellaisia, joissa obliikvisijaiseen numeraaliin liittyvä substantiivi on monikossa – aivan niin kuin se olisi vaikkapa vastaavassa ruotsinkielisessä ilmauksessa: 40 *Alusten cans*; 18 *Ystäwildä*; *cahden Muiden* p.[äälle] Hermän talos; [vaatettaa] Act. Muorin ja Hänen 4 *Lapsens* (toisaalla: 4 *Lastans*); läxi *Cahden Adelin* Waeldawaisten *Opetuslastens cans*; *Neljä Wacktimiehil* Cullengin 1/2 Carol.; Caicki Wäkiwalda - - tähden (= tehdään) *Wijsi Wacktmiehild* [Sic!]. Joissakin tapauksissa outo sijankäyttö voi selittyä lauseen mutkikkueudesta, ts. lukusanan ja määritteen välissä on muita kielenaineiksia ja vaadittu sija pääsee unohtumaan: lähetti 10 Nisust *pitkät raspatut* Nisust Leipä; *cax* ihmisen lical *tahratur Zedelit*.

Sanaston ja rakenteiden ruotsalaisuuksia

Päiväkirjan suomalaisen tekstin lomaan Schäfer on sirotellut ruotsinkielisiä sanoja, lauseita ja pitempiäkin jaksoja eräänlaisina referaatteina muistumistaan: tuomioistuinten päätöksiä, virrenpätkiä, raamatunsitaatteja, eri henkilöiden puheenvuoroja, jopa uniaan. Väliin hän on ilmaissut asian kahdella kielellä, ts. kääntänyt alun perin kuulemansa tai lukemansa toiselle käyttökielelleen:

27.9.1712 [Jumala] kertoi usein Mielesen -- *håll på, gå på, träng på: Tu skalt wijserligen få*: Käy pääl, pitä pääl, tunge pääl: Sinä täydellisest ja epäilemätä saat

7.10.1712 [Anna W.] rucoili andacat Minun tulla Puuro keitämän että Minä NB saan Teidän nähdäkän *at Jag då får se Ehrt Ansickt. så geer jag mig än då tilfreds*.

Kielten luontevaa rinnakkaiskäyttöä osoittavat vaikkapa seuraavat ilmaukset:

21.12.1713 *Jag weet wähl hwad Eder Bröder sagt om Eder*, sanoi Laban aina

5.9.1713 Minä oli täällä nijncuin Eläin Satimises, *såsom en Ohyra i Fällan*

1.4.1709 Loppun jälkeen sanoin: *alt detta med Orätta*

24.11.17 10 *Hwitlimmades hela Stugan af fritt tilbudit Tilfälle*. ja s. 26: pestin -- (kuvaus jatkuu suomeksi).

Päiväkirjan ruotsalaiset sitaattit ovat tuon ajan normaaliruotsin mukaisia, samoin Schäferin 1715 kirjoittama kirje, jonka Ruuth (1915: 248–249) on liittänyt tutkielmiinsa. Schäfer siteeraa juopuneen asessorin hänestä lausumaa huomautusta seuraavasti: 28.7.1708 *ted är fatalt för Åbo-slått at harva altijd en galen, Blancken förr ock nu Mig*. Kuvatessaan muuatta kelvotonta pappia hän aloittaa suomeksi, käyttää sitten ruotsia ja lopuksi taas suomea, jolloin mukaan pääsee ruotsin ilmaus: 21.12.1713 *På Mackt eller List, hafr! Han ei Brist: på Jorden är icke hans lijke*. On wieras Hengi ja Cawala. Petollinen, Oikeuden Käändäjä; -- Huorintekia ja Awioskäskyn Rickoja: *en Blodsskändare*. Suomen *ja*-sanana tilalle saattaa pujahtaa ruotsin *ock*: 1.11.1709 sijte tunnusti Pappi caicki Pahat Teons *ock coco Duomion*.

Schäfer käytti kirjoituksissaan sekä suomea että ruotsia ja käänsi lukemaansa kirjallisuutta näiden kielten ohella myös saksaksi (Ruuth 1915: 10). Häntä voi kirjoitustensa perusteella hyvin pitää kaksikielisenä. Ruotsi saattoi kuitenkin olla hänen ensimmäinen kielensä, mihin viittaa mm. ruotsiksi käyty yksityinen kirjeenvaihto: sekä Schäferin vaimo Anna Wargentin että sisarenpoika Carl Hasselqvist (puhumattakaan muista ystäväistä) kirjoittivat hänelle ruotsiksi (Ruuth 1915: 197–212). Näille läheisilleen Schäfer saattoi tosin pitää rukoukset yhtä hyvin suomeksi kuin ruotsiksi, minkä hän on maininnut joissakin muistiinpanoissa: 15.12.17 10 pidin 3 Rucouxt *Suomes* (Carl Hasselquistin käynnin yhteydessä); 10.9.1712 pidin Rucouxen *Suomen Kieläs*; 22.9.1712 Rucouxen pidin *Ruotzin Kieles* (nim. Anna Wargentinille). Schäfer oli kirjoittanut Annalle ruotsinkielisen runon, jota hän siteerasi muistiinpanoissaan: 16.6.1712 *Tu biud Wälsignelsen. O Jesu Lijf och Lius! At blifwa med tin Barn i deras Siäl och Huus*. Usein Schäfer mainitsee, minkä kielistä kirjallisuutta hän on lukenut ja joskus jopa, mitä kieltä hänen unessaan on puhuttu: Luin Evang. *Suom*. Dom. 15 Trin. (=15:ntenä kolm. jälk. sunnuntaina) Matth. 6.; Luin Rucouxt *Suom*. Psalm. K. (irjasta); Äni *Suomen Kieles* sanoi julki (nim. unessa). Ruotsinkielisten jaksojen ohella päiväkirjassa on joitakin saksan- ja latinankielisiä ilmauksia ja katkelmia.

Ruotsin kielen dominoivuuteen tuntuisivat viittaavan lukuisat ruotsalaislainat, joita ei yleensä ole yritettykään mukauttaa suomeen: esim. ruotsin *å* on säilytetty (*Cantzelie Råd, Gångis, Lårform*), ja

konsonantismi on sen ajan ruotsalaisortografian mukaista (*Diurvacktarin, Hafwer, Skincku, Skiorbuggia*). Toisaalta Turun puhe-suomessa on aina ollut vahva ruotsalaisperäinen sanasto, joten valtaosa Schäferin käyttämistä ruotsalaisuuksista voi selittyä myös normaalin turkulaisen kielenkäytön pohjalta. Suomen- ja ruotsinkielistä väestöä oli vuosisatoja asunut Turun eri osissa rinnakkain, ja kaksikielisiä oli runsaasti. Kaksikielisten määrä lisääntyi seka-avioliittojen myötä, minkä lisäksi suomenkieliset piirit ja rengit oppivat ruotsalaisissa isäntäperheissä ruotsia ja levittivät sitten uusien käsitteiden ruotsalaisia nimityksiä edelleen. Lainasanoja tuli ennen kaikkea työelämän kontaktien kautta. (Ks. Grönholm 1988: 2–5.)

Esittelen Schäferin käyttämiä ruotsalaislainoja² (ts. ruotsin kielen kautta välittyneitä sanoja) neljään kategoriaan ryhmitettyinä (ks. lopussa olevaa liitettä). Valtaosa ns. virallista kielenkäyttöä edustavista sanoista esiintyy myös 1600- ja 1700-luvun asiakirjoissa, mm. asetusteksteissä. Tyypillisiä ovat arvoa, ammattia yms. tarkoittavat sanat, jotka on yleensä omaksuttu tekstiin alkuperäisessä asussaan (1. ryhmä). Myös muita hallintoon ja yhteiskuntaan liittyviä lainoja (2. ryhmä) löytyy vanhoista asiakirjoista. Toiseen ryhmään olen sijoittanut myös päiväkirjasta poimimani vieraat verbit, joita on melko harvassa. Sekalaisen esineistön (3. ryhmä) ja ruoka- ym. aineiden (4. ryhmä) nimitykset ovat edelleen paljolti käytössä Turun murteessa, kuten Grönholmin väitöskirjan (1988) sanaluettelo osoittaa. Harvalukuiset adjektiivilainat ovat myös 4. ryhmässä.

Olen tarkastanut jokaisen Schäferin lainasanan Grönholmin väitöskirjan luettelosta ja merkinnyt tähdellä ne sanat, jotka ovat Grönholmin mukaan edelleen käytössä. Tällaisten osuus kaikista Schäferiltä poimimistani on runsas kolmannes. Muutamain poikkeuksin päiväkirjan a–k-alkuiset ruotsalaislainat löytyvät tähän mennessä ilmestyneistä vanhan kirjasuomen sanakirjan osista (VKS 1985, 1994). Päiväkirjan vierasperäiset sanat eivät siis välttämättä todista, että ruotsi oli Schäferin ensimmäinen kieli, mutta ne osoittavat hänen käyttäneen runsaasti sekä viralliseen kielenkäyttöön kuuluvaa että arkielämän ruotsalaista sanastoa yksityisissä muistiinpanoissaan. Ruotsin dominoivuuteen viittaavat mielestäni jotkin "puhtaat" ruotsalaisuudet, kuten *knappi*, *Kryddkwastin*, *Neijonögon*, *Sijden Sammeti*, *Speceriat*, *Wåtsäckin* (nykysuomalaiset vastineet: vähäinen, maustenippu, nahkiainen, silkkisametti, siirtomaatavarat ja laukku t. vedenpitävä säkki).

Lopuksi

Muistiinpanojen tekijä Petter Schäfer on ollut kaksikielinen henkilö, joka on tarpeen mukaan käyttänyt sujuvasti milloin suomea, milloin ruotsia. Olen kirjoituksessani esitellyt sellaisia kielenpiirteitä, joiden perusteella olen päättänyt pitämään ruotsia hänen ensimmäisenä ja siis vahvempana kielenään. Jo esitetyn lisäksi mainitsen eräitä muita Schäferin kielenkäytön erikoisuuksia. Ne voisi mahdollisesti selittää arkisiin muistiinpanoihin pujahtaneiksi kauneusvirheiksi, mutta toisaalta ne voivat myös viitata kielenkäytön puutteisiin. Yksi erikoisuus ovat tapaukset, joissa odotettavan obliikvisijan tilalla onkin nominatiivi, ts. sana on jätetty taivuttamatta. Näin on eräiden pre- ja postpositiorakenteiden yhteydessä: *Haireus* cautta ('haureuden'); ilman Kätten *päällepaneminen*; paitzi Huulden *Lijcuttaminen*; paitzi *Salaisudet* ('ilman salaisuuksia'); hänen *Sairaudens* ja *Kiwud* watan; on tullut pitkin *suri Kircon Tie*. Myös predikatiiviadverbiaali voi olla nominatiivissa translatiivin tai essiivin sijasta: teeskeli itzens *kipiä*; arwelens se *oikia*; pysyin *Wahwa* Toiwosa; pidä (y. 3. p.) itzens *ruowotoin* 'ruokottomana'. Huom. lisäksi tapaus *Syöminen Himo* pro 'syömisen himo'. Substantiivin ja sen adjektiivimäärittteen inkongruenssia on jonkin verran (esim. *musta Boyas* 'mustassa boijikankaassa', *oma Maallens*), mutta kongruenssin puute voi johtua kiireestä ja huolettomasta kirjoitustavasta.

2 Olen säilyttänyt Schäferin käyttämän kirjoitusasun ja taivutusmuodon ja sijoittanut määrätapauksissa jonkin verran kontekstia sulkeisiin.

Ei liene syytä sivuuttaa tässä yhteydessä myöskään kieltolauseiden *n*-päätteisiä tai nominatiivin näköisiä objekteja, joita löytyy päiväkirjasta koko joukko. Tällaisia ei Agricolan jälkeisistä teksteistä juuri tapaa, eikä niitä ole Agricolallakaan paljon. Näytteitä Schäferin tekstistä: ei wisust pitänyt *Waran*; ei päästänyt *Lapsen* Catharinan sisäl; jos ei *sen* olis tehnyt; ei tahdo *sen*; en saanut *Kirje*; engä tarwizen *Apulaiset*; en andanut otta *Ne Muut colme Taulut*; ettei on saanut Raha, *Lahjat*; Mixei *Pijcan* otan Hänen Sians; en woinut *wijmeisen Siwun* päätä; en - - olen tundenut *sencaldaisen suuren Armon*.

Esittelin edellä joitakin oppitekoisilta tuntuja muodosteita, nimittäin *mAn*-infinitiivin passiivimuotoja (*steglattaman* ym.). Oppitekoiselta näyttää myös omistusliitteinen 3. infinitiivin adessiivi seuraavassa näytteessä:

17.-18.10.1712 Alastoin paistin Ruumin *syhyttämelläns* rascast, että colme Yötä Waatteis olin maanut.

Tilanne, jota Schäfer lauseessa kommentoi, on seuraava. Hän on odottanut täysissä pukeissa kolme vuorokautta vankilasta vapautumista, mutta todettuaan odotuksen turhaksi hän riisuu vaatteensa ja syyttää valkean. Virkkeen alkuosan merkitys lienee 'alastomana paistatin ruumistani syyhyttämällä (tai 'raapimalla') sitä ankarasti'. Ilmauksen *paistin Ruumin* voisi tulkita myös siten, että Schäfer 'sai ruumiinsa punoittamaan' raapimisellaan. Infinitiivimuodossa *syhyttämälläns(ä)* on outoa omistusliitteen käyttö, enkä ole tavannut vastaavanlaista muista teksteistä. Schäferin uudismuodosteita näyttäisivät olevan eräät yhdyssanat ja adjektiivijohdokset, joita ei samanasuisina löydy vanhan kirjakielen sanahakemistoista (Index Agricolaensis, Ganander 1787, Nuutinen 1997, VKS): *epähuoma*, *hyväsuopavainen*, *kanssakärsimä*, *kauvainen*, *kiittävällinen*, *pilkka(i)nen*, *tyytyvällinen* (myös subst. *tyytyvällisyys*). Kaksikielisen innovatiivisuuttako vai suomea toisena kielenään puhuvan kekseliäisyyttä?

LÄHTEET

- FORSMAN SVENSSON, PIRKKO 1989: Vanhinta kirjasuomea 3. 1500- ja 1600-luvun äänne- ja muoto-oppia. Käsikirjoite. Umeå universitet, Umeå.
–1990: Vanhinta kirjasuomea 4. 1600-luvun lauseoppia. Käsikirjoite. Umeå universitet, Umeå.
–1998: Kolmannen infinitiivin illatiivi Petter Schäferin päiväkirjassa. Virittäjä 102: 56–73.
GANANDER, CHRISTFRID 1787: Nytt Finskt Lexicon. Alkuperäiskäsikirjoi-tuksesta ja sen näköispainoksesta toimittanut Liisa Nuutinen. SKST 676. KKTK:n julkaisuja 95. Hämeenlinna 1997.
GRÖNHOLM, MAIJA 1988: Ruotsalaiset lainasanat Turun murteessa. Åbo Akademis förlag. Åbo.
IKOLA, OSMO 1984: Tyyppien *alkaa tehdä*, *alkaa tekemään* ja *ruveta tekemään* yleisyysuhteista. Kielikello 2/1984: 12. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
Index Agricolaensis I–II. KKTK:n julkaisuja 11. Valtion painatuskeskus. Helsinki 1980.
IPK 1989 = IKOLA, OSMO-PALOMÄKI, ULLA-KOITTO, ANNA-KAISA: Suomen murteiden lauseoppia ja tekstikielioppia. SKST 511. Mänttä.
NIKKILÄ, OSMO 1985: Apokope und altes Schriftfinnish. Zur Geschichte der *i*-Apokope des Finnischen. Drukkerij van Denderen b. v. Groningen.
NUUTINEN, LIISA (toim.) 1997: Christfrid Gananderin Nytt Finskt Lexicon. Hakemisto. SKST 688. KKTK:n julkaisuja 100. Hämeenlinna.
RAPOLA, MARTTI 1965: Suomen kirjakielen historia pääpiirteittäin. I. Vanhan kirjasuomen kirjoitus- ja äänneasun kehitys. SKST 197. Helsinki.
RUUTH, MARTTI 1915: Suomen uskonnollisten liikkeiden historiasta. Asiakirjoja ja tutkimuksia. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia 12: 1. Kirjapaino OY Sana. Helsinki.

SAVIJÄRVI, ILKKA 1977: Itämerensuomalaisten kielten kieltoverbi. I. Suomi. SKST 333. Helsinki.

–1988: Agricolan kieltolause. – Koivusalo, Esko (toim.): Mikael Agricolan kieli. Tietolipas 112. SKS. Helsinki–Juva.

VILPPULA, MATTI 1984: Kirjakieli ei "ala rappeutumaan". Kielikello 2/ 1984: 9–12. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

VKS= Vanhan kirjasuomen sanakirja 1–2. KKTK:n julkaisuja 33. Valtion painatuskeskus (Painatuskeskus OY). Helsinki 1985, 1994.

LIITE

Schäferin päiväkirjan lainasanoja merkityksen mukaan ryhmitettyinä

1. ryhmä (arvo, ammatti ym.):

*Advocati

Adv. fiscal.

Amman (gen.) 'imettäjä'

Arckipräpocitus Ing. Broms

(Turkin) Bassa rts. bjässe, basse

Cantzelie Råd

Commisarska

Danskild

Diurvacktarin

Feltweb. [el]

Frij Rytarit

Fältmarshalki

Gewaldier = kivaltt(eri) 'poliisi'

Glasmästarild

Guverneur

*Häradshöfd.(ing)

Inspectori

*Krukmacarin

Krögarin

landrådi

lector (Rewelist)

Magister

Mantals Commiss.[arius]

Nutritiam (lat. akk.) 'imettäjä, kasvattaja'

Nåt.[arius]

Partigångarin 'kannattaja'

Perukmaka

Präcepter '(koti)opettaja'

Sec.[retarius]

*skrijf.[are]

Soldati

*Trängildäns

Tull-Inspectori

Wackti

Vice Präsid.[enti]

2. ryhmä (hallinto ja yhteiskunta; vieraat verbit)

Accordilla (saatu)

Anslagi

Apologia

*Awisit

*Breifwin

Ciämbners (Oikeuteen) rts. kämnärrätt

(Toi -- Kirjoit.) Copian

Commando

Cortegardin rts. gårdsvakt

Diarium

Ducatin (Pantin)

(cowan) Executionin

(oli) Foliumis (4 Arki)

(suures) Formatis

Förklaringin

*Förskättin

Hofrättis

(saadais -- talo) *hyrix

Interessin (p. Lainax otettu)

*Processin (cans)

Rusthällis

(teke) Skantzin (Wäkelahdes)

*Stämbnigi

Substanci

*Supliq. lat. supplicium, rts. supplik (Otin sijtä Uloskirjoituxen 4) tomisa (Minun Asiast.)

Transumpt 'lyhennysote'

UtförsZedelin

(lähettin tacaperin) Utkastin

(VERBEJÄ:)

(on) arresteranut

Catecheseramisesta

*forattu (Wantut)

förseglatut

(Tammelin) orera (Nirothin ylitzen)

*präntetyn (Tiedon)

(muistin QwäkertenTremoren) Quackemisen 'vapina'

(Kirjoituxen) raderanut

*Skrädettu (Limpu)

Skura (y. 3. p.)

*smoratut (Haucki Calat)

(wietin pois) Steglattaman

*stufwatut (Haukit)

3. ryhmä (esineistöä yms.):

Bladilla

(estettin Maanherran olemisesta) borgordilla

bottel (Olta)
(mustan) Boyan 'boijikangas'
*Brukin
(Lamman-Nahan) Bröstlapun
Cartanon (pääl)
*Clasin (läpitzten)
*Corstenis
*Couverti
*Crusista (punaisen)
Faanun
Filtsucat (ja Känget)
*Flaskun
(Porstuan) *Gångis
(uhkais) Håltornin (cans) 'reikätorni', ts. aikansa eristysselli
Jubel (ja Riemu)
Krämä-Puodist
Liktornisa ' liikavarvas' (hieroin)
Lårform (ja Paidan) 'housujen reisosia'
(Panin Hofrättin) Memorialin (annoin)
*Mönsterin
*Nattmyssyllä
Nattstolin (Cannen)
*Omslagin (alla)
Paatin
*Penneweistä
*Plecki ja Pennä
*Plätut
(Thee) *Potun
Puson (töys Caluja)
(leicais) Päälläpussan 'päällinen', 'pussi't (Ganander 1787: pusa ' påse')
(tappa Haracan lendås) Rabdonillans < ?grabbedon; gripdon
Relat.[ion] 'kertomus'
Reso.(lution] 'päätös'
(lyckäis Minun) Ränst.[en?] 'katuoja?'
* Salwetti
(Wahwistus ja) Sigilli
Signetillä
*Skrijnis
*Talrickit
*Trapuld
Wantut
(Kirjawas) *Westis
Wätsäckin (perän)
Zedelin

4. ryhmä (ruoka- ym. aineita; adjektiivit):

*Bakelsen (perän)
*bomöljyllä 'oliiviöljy'
*bröstsåkeri

(7) Corteli

Cupar (Thee Potun)

Franst Wijna (myös: Spanst Wijna)

*Hafwer (liemi)

(Haukit käitetin) *Klimpillä

(Nisust) *Kringelen

(toi) Kryddkwastin (Grönholm 1988: kryyti)

*Laurbärin (woidella) (Grönholm 1988:laakerperi)

Medicamentit

Meran 'meirami'

Muscotblomut

Neijonögon 'nahkiainen'

peparcaca

Rimahwenet 'suolatut ahvenet'

(Himos ja) Rådin (perän); eräänlainen leivonnainen

Salvia

Sijden

Sammeti

*Skincku

Skärbukin (tähden); Skiorbuggia (wastan)

(ruist) Scorpu

Slackti Naudan

Speceriat rts. specerier 'siirtomaata-varat'

Spellin (Repalen) rts. ?spjäll, spjäla (sain)

Stopin (Olta)

*Strutin (Suola)

(pari) stundi

(Torta laitetin) *Sweskunast rts. sviskon

Thee ja Caphe

Tårta

Wijnasuppe, Wijnasupan, Wijnasupput 'viiniryppy' tai 'viinikeitto' (esim. Wijnasuppa coco Stopist tehty); vrt. Grönholm 1988: öölsoppa (Schäferillä olutlämmitys)

(ADJEKTIIVEJA:)

*fjjni

*Friski (Pijca)

Gamal (Matin Wacktin aicana) knappi (Tulella) rts. med knapp vind